

**Eduskunnan
pankkivaltuusmiesten
kertomus
vuodelta 1980**

Helsinki 1981

1981 vp. n:o 5

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS
VUODELTA 1980**

*

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE**

HELSINKI 1981

SISÄLLYS

	Sivu		Sivu
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	3	Inventoinnit ja haarakonttorien tarkastukset ..	21
Vuoden 1980 taloudellinen kehitys	3	Längmanin rahastot	21
Suomen Pankin rahapolitiikka	5	Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1967 rahasto (SITRA)	21
Rahapoliittiset toimenpiteet	5	Suomen Pankin soveltamien korkojen ja päiväluottokoron rajojen korottaminen	21
Erityisrahoitusjärjestelyt	8	Valuuttaindeksiluvun vaihtelualan rajojen alentaminen	22
Suomen Pankin valuuttapolitiikka	9	Päiväluottomarkkinoiden toiminnan jatkaminen	23
Kehitys kansainvälisillä valuutta- ja rahoitusmarkkinoilla	9	Liikepankkien päiväluoton lisäkorko	23
Valuuttakurssipolitiikka ja kotimaiset valuuttamarkkinat	10	Vientitalletusten korko	24
Pitkäaikaiset pääomanliikkeet ja ulkomainen velka	11	Investointitalletusten korko	24
Lyhytaikaiset pääomanliikkeet	13	Pankeille myönnettävä koroton käteisvaraluotto	25
Valuutantarkkailuun liittyvät toimenpiteet ..	13	Suomen Pankin ulkomaiset luottovaraukset ..	26
Kahdenkeskiset maksujärjestelyt	13	Suostumus kiinteistön ostoon	26
Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma	13	Mortgage Bank of Finland Oy:n lainanotto ja lainavarojen käyttö	26
Ulkomaat	13	Ulkomaaisia asiamiespankkeja	26
Rahoituslaitokset	14	Lahjoitus Urho Kekkosen Kuntoinstituuttisäätiölle	27
Julkinen sektori	15	Toimenhaltijain palkkausten tarkistaminen ..	27
Yritykset	16	Johtokunnan vt. jäsenen palkkio	27
Liikkeessä oleva raha ja talletustodistukset	16	Suomen Pankin vuosilomasäännösten muuttaminen	27
Suomen Pankin nettotase	17	Myönnettyt avustukset	27
Setelinanto	17	Johtokunta	27
Tilinpäätös	17	Haarakonttorien valvojat	28
<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	21	Pankkivaltuusmiehet	28
Tilintarkastus	21	Tilintarkastajat	29
Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus ..	21		

ISSN 0356-0449

Helsinki 1981. Valtion painatuskeskus

Suomen Pankin toiminta

Vuoden 1980 taloudellinen kehitys

Toisin kuin useimmissa muissa teollisuusmaissa suhdannenousu jatkui Suomessa vuonna 1980. Viennin kasvun ja voimakkaan investointitoiminnan ansiosta kokonaistuotanto kasvoi edelleen nopeasti ja työllisyys parantui merkittävästi. Ulkomaankaupan hintojen nousu ja huomattava kysynnän kasvu kiihdyttivät kuitenkin kotimaista inflaatiota. Suomen suhteellisen voimakas taloudellinen kasvu päämarkkina-alueiden kasvuun nähden sekä vaihtosuhteen heikkeneminen heijastuivat vaihtotaseen muuttumisena selvästi alijäämäiseksi. Vuoden mittaan talouspolitiikkaa painotettiin kysynnän kasvua tasoittavaan suuntaan inflaatio- ja velkaantumispaineiden hillitsemiseksi.

Kansainvälinen kysyntä laimeni olennaisesti vuoden 1980 aikana. Öljyn hinnannousun aiheuttama vaihtosuhteen heikkeneminen sekä inflaationvastaisen politiikan tehostuminen hidastivat kasvuvauhtia lähes kaikissa teollisuusmaissa. OECD-maiden keskimääräinen kokonaistuotanto oli vain yhden prosentin suurempi kuin vuonna 1979.

Vaikka Suomen viennille tärkeissä maissa kokonaiskysyntä lisääntyi vielä hitaammin kuin koko OECD-alueella, jatkui lännenkaupan kasvu vuoden 1980 loppupuolelle saakka. Koko lännenviennin määrä kasvoi 6 % ja ylitti siten ostajamaiden kokonaistuonnin lisäyksen. Tähän vaikuttivat vuoden alkupuolelle jatkunut kansainvälinen raaka-aineiden varastointialto sekä Suomen viennin verraten hyvä kilpailukyky. Viennin määrä Neuvostoliittoon lisääntyi neljänneksen. Nopea kasvu johtui ennen muuta öljyn kallistumisen vuoksi sovitusta lisätoimistuksista.

Metsäteollisuustuotteiden viennin lisääntyminen merkitsi huomattavaa markkinaosuuksien kasvua. Metalliteollisuus sai runsaasti uusia tilauksia sekä Neuvostoliitosta että länsimarkkinoilta, joskaan toimitukset eivät vielä kasvaneet kovin paljon. Muusta tavaraviennistä lisääntyi nopeimmin kemiallisen ja vaate- ja tekstiiliteollisuuden vieni. Palvelusten viennissä lisääntyivät eniten tulot ulkomaisista rakennusprojekteista sekä matkailusta. Tavaroiden ja palvelusten viennin kokonaismäärä kasvoi 9 %.

Suomen ulkomaankauppahintojen nousu jatkui nopeana vuonna 1980. Öljyn hinnan jyrkän kohoamisen vuoksi vaihtosuhte heikkeni 4.5 %, mikä vähensi kotimaisten reaaliulojen kasvua noin 1.5 %. Neuvostoliiton kanssa sovitut lisävientitoimitukset lievensivät vaihtosuhteen heikkenemisen vaikutusta tuotantoon ja työllisyyteen.

Yritysten tulojen suotuisa kehitys ja kapasiteetin käyttöasteen kohoaminen paransivat edelleen yritysten kannattavuutta ja rahoitusrakennetta. Kannattavuus ylittikin selvästi 1960- ja 1970-luvun keskimääräisen tason. Kun lisäksi useimmilla keskeisillä teollisuuden aloilla toimitettiin täydellä tuotantokapasiteetilla, investoinnit kasvoivat nopeasti. Tehdasteollisuuden investoinnit lisääntyivät 40 %. Myös palveluelinkeinojen investointitoiminta vilkastui merkittävästi. Ylikuumenemisilmiöiden hillitsemiseksi palveluelinkeinojen talonrakennusinvestointeja pyrittiin lykkäämään marraskuun alussa voimaan tulleella investointiverolla.

Yritysten kiinteiden investointien painopiste oli edellisten vuosien tapaan kone- ja laiteinvestoinneissa, mutta myös rakennusinvestoinneissa kasvu oli nopeaa. Koska tavanomaista suurempi osa kone- ja laitehankinnoista suun-

1681001350

tautui kotimaahan, joutui erityisesti metalliteollisuuden tuotantokapasiteetin riittävyys koe-tukselle.

Vaikka työllisyyden paraneminen ja ansiota-sion nopea nousu vauhdittivat kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen nimellistä kasvua, vaihtosuhteen heikkeneminen supisti reaalisien kasvun selvästi pienemmäksi kuin edellisenä vuonna. Kotitalouksien kulutusalttius nousi ja yksityisen kulutuksen määrä kasvoi runsaat 3 %. Kotitalouksien tulojen lisääntyminen näkyi inflaatio-odotusten voimistuessa asunto-markkinoiden vilkastumisena. Uusien ja vanhojen asuntojen hintaerojen vuoksi kysyntä kohdistui erityisesti vanhoihin asuntoihin. Uusia asuntoja valmistui runsaat 51 000 eli 2 % enemmän kuin vuonna 1979.

Julkiset kulutusmenot kasvoivat 3 % ja julkisen sektorin hallinnolliset investoinnit 2 %. Julkisen kysynnän lisäys pysyi siten valtion ja kuntien keskusjärjestöjen välisen järjestelyasia-kirjan puitteissa. Valtiontalouden kokonaismenojen määrällinen kasvu jäi varsin pieneksi ja mm. investoinnit sekä finanssisijoitukset supistuivat. Kotimaisen kysynnän kasvua tuki kuitenkin veroasteen lievä aleneminen. Kuntien vero-äyrin keskimääräinen hinta pysyi ennallaan. Verotettavien tulojen nopea nimellinen kasvu ja kunnallisten maksujen ja tariffien korotukset pitivät kuntien rahoitusaseman verraten kevyenä.

Työtaistelut hidastivat tuotannon kasvua vuoden alkupuolella, mutta niiden aiheuttamat tuotantomenetykset korvautuivat suureksi osaksi vuoden aikana. Bruttokansantuote kasvoi 5.3 % ja teollisuustuotanto 7.5 %. Kokonaistuotannon kasvu jakautui verraten tasaisesti kaikille toimialoille.

Taloudellisen kasvun voimistuminen kohotti teollisuuden tuotantokapasiteetin käyttöasteen samalle tasolle, joka saavutettiin 1970-luvun puolivälin korkeasuhdannevuosina. Eräiden teollisuudenalojen tuotantokapasiteetin täyskäyttöisyys rajoitti kysynnän kasvua ja lisäsi samalla inflaatiopaineita. Samalla ilmeni eräillä aloilla ammattitaitoisen työvoiman puutetta. Tuotantokapeikat eivät olleet kuitenkaan niin ahtaita kuin aikaisemmissa suhdannehuipuissa.

Työllisten määrä oli keskimäärin 70 000 henkeä suurempi kuin vuonna 1979. Työvoimaosuus (työvoiman osuus työikäisestä väestöstä) kasvoi lähes edellisessä korkeasuhdanteessa saavutetulle tasolle. Työttömyysaste aleni vuoden 1979 yli 6 prosentista 4.9 prosent-

tiin. Avoimen työttömyyden väheneminen pysähtyi kuitenkin jo vuoden alkupuolella työvoiman tarjonnan lisääntymisen vuoksi. Muihin pohjoismaihin muuttaneiden määrä supistui edelleen ja oli 12 000 henkeä eli vain 1 200 henkeä paluumuuttoa suurempi.

Vuonna 1979 alkanut ulkomaankauppahintojen nopea nousu purkautui kotimaisiin hintoihin ja tuotantokustannuksiin merkittävämmiin vasta vuoden 1980 puolella. Samalla alkoivat myös kotimaiset kustannuspaineet kasvaa. Koko kansantalouden yksikkötyökustannukset kohosivat 11 %. Nousuvauhtia lisäsivät lähinnä tuottavuuden kasvun hidastuminen ja sosiaalivakuutusmaksujen kohoaminen. Vaikka palkkaliikumukset suurensivat, ne olivat selvästi pienemmät kuin 1970-luvun korkeasuhdannevuosina. Teollisuuden kansainvälinen hintakilpailukyky yksikkötyökustannuksilla mitattuna heikkeni lievästi.

Vilkas kotimainen kysyntä aiheutti kustannusten nousun tavanomaista nopeamman siirtymisen hintoihin. Kuluttajahintaindeksi kohosi vuoden 1980 aikana 13.7 % ja sen keskimääräinen taso oli 11.6 % korkeampi kuin vuonna 1979. Palkansaajien ansiotasoindeksi nousi keskimäärin 11.8 %.

Tuonnin osuus kokonaistarjonnasta lisääntyi selvästi. Kysynnän voimakas kasvu ja sen muuttuminen kiinteiden ja varastoinvestointien suuntaan kiihdyttivät tuonnin kasvua huomattavasti. Investointitavaroita tuotiin 31 % edellisvuotista enemmän ja koko tavarantuonnin määrä kasvoi 13 %. Raakaöljyn ja polttoaineiden tuontihinnat nousivat keskimäärin 46 %. Vaikka energiantuonnin määrä pysyi ennallaan, energiantuonnin osuus tavarantuonnista kasvoi 28 prosenttiin.

Öljyn hinnan kohoaminen kasvatti lähinnä Neuvostoliiton kanssa käytävän kaupan alijäämää, jonka osuus kauppataseen yli 5.8 mrd. markan suuruisesta vajauksesta oli runsas puolet. Palvelustaseessa oli 4.3 mrd. markan ylijäämä. Kun tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen alijäämä oli 3.5 mrd. markkaa, vaihtotaseen alijäämä oli 5 mrd. markkaa eli 2.7 % bruttokansantuotteesta.

Yritysten halukkuus pitkäaikaisen pääoman tuontiin oli vähäistä, mikä johtui lähinnä kansainvälisten pääomamarkkinoiden epävakaisuudesta ja kotimaisen rahoituksen alemmista kustannuksista. Vaikka valtio nosti ulkomaisia luottoja 1.8 mrd. markkaa, pitkäaikaisen pääoman nettotuonti jäi 0.4 mrd. markkaan.

Tuonnin arvon kasvu sekä eurodollarikorkojen jyrkkä lasku vuoden alkupuolella johtivat lyhytaikaisen pääoman tuonnin huomattavaan lisääntymiseen. Tähän vaikuttivat myös kotimaisten rahoitusmarkkinoiden kiristyminen sekä ennakkomaksut viennistä Neuvostoliittoon. Lyhytaikaisen pääoman nettotuonti kohosi 5.6 mrd. markkaan. Liikepankkien ja Postipankin — lähinnä kaupan rahoitukseen käytetty — osuus tästä oli 4 mrd. markkaa ja yritysten suora nettoluotonotto ja muu pääomantuonti 1.6 mrd. markkaa. Ulkomaisen pääoman nettomääräinen tuonti ylitti vaihtotaseen vajauksen, joten Suomen Pankin valuuttavaranto kasvoi ilman valuuttakurssimuutoksia 1 mrd. markkaa.

Valuuttavarannon vaihtelut vaikuttivat jossain määrin kotimaisiin rahoitusmarkkinoihin, mutta häiriöt olivat vaimeampia kuin aikaisempina vuosina. Valtiontalous kevensi rahamarkkinoita syksyyn saakka, mutta vaikutus muuttui vuoden lopulla päinvastaiseksi ja valtion kassareservit nousivat vuoden alun tasolle. Pankkien luotonannon kasvu kiihtyi vuoden keskivaiheille saakka. Koko vuonna pankkien luotot yleisölle lisääntyivät 20 %, mikä ylitti ottolainauksen kasvun neljällä prosenttiyksiköllä.

Suomen Pankin rahapolitiikka

Rahapolitiittiset toimenpiteet

Rahapolitiikassa jatkettiin edellisen vuoden syksyllä omaksuttua kysynnän kasvua rajoittavaa linjaa, jota vuoden aikana edelleen tiukennettiin.

Kansainvälisiltä valuutta- ja pääomamarkkinoilta lyhytaikaisten pääomanliikkeiden välityksellä tulevat paineet ovat viime vuosina nopeasti vaihtelevien valuuttakurssiodotusten ja korkoerojen vuoksi voimistuneet. Yhdessä valtiontalouden kassa-aseman vaihtelujen kanssa tämä on vaikeuttanut rahamarkkinoiden säätelyä. Vaikka rahoitusmarkkinoille tulevat häiriöt eivät olleetkaan yhtä pahoja kuin parina edellisenä vuotena, edellytti rahapolitiikan linjan säilyttäminen kertomusvuoden aikana verraten tiheästi toistuvia tarkistuksia rahapolitiikan mitoituksessa.

Rahapolitiikkaa toteutettiin pääasiallisesti säätelämällä liikepankkien keskuspankkirahoitusta ja keräämällä talletuspankeilta kassavarantotalletuksia. Liikepankkien keskuspankkirahoitusjärjestelmää¹ tarkistettiin siten, että

sen keskeiseksi osaksi tulivat päiväluottoihin sovellettavat lisäkorkoportaat. Vuoden aikana muutettiin monesti peruskorkoisten keskuspankkiluottoikiintiöiden yhteismäärää ja päiväluottomarkkinoiden lisäkorkoasteikkoa. Suomen Pankki sääteli päiväluottomarkkinoiden kehitystä myös osallistumalla niihin sijoittajana. Päiväluottojen kustannuksiin vaikutettiin lisäksi korontasausjärjestelyllä, jonka tarkoituksena on alentaa valtiontalouden maksuvalmiuden vaihteluista päiväluottomarkkinoiden välityksellä liikepankeille aiheutuvia korkokustannuksia.

Seuraavassa tarkastellaan kertomusvuoden aikana suoritettuja rahapolitiittisia toimenpiteitä lähinnä kronologisessa järjestyksessä.

Helmikuun alusta lukien korkotasoa korotettiin 3/4 prosenttiyksikköä. Korkopäätöksen mukaan Suomen Pankin peruskorko nousi 8 1/2 prosentista 9 1/4 prosenttiin ja Suomen Pankin muista luotoista perimien korkojen yläraja 9 3/4 prosentista 10 1/2 prosenttiin ja alaraja 6 3/4 prosentista 7 1/2 prosenttiin. Samalla päiväluottokoron yläraja korotettiin 24 prosentista 24 3/4 prosenttiin. Rahalaitosten edellytettiin vastaavasti muuttavan antolainauskorkojaan ja niiden yläraja nostettiin samalla 11 3/4 prosentista 12 1/2 prosenttiin. Rahalaitokset korottivat ottolainauskorkojaan myös 3/4 prosenttiyksikköä helmikuun alusta muiden paitsi shekki- ja postisiirtotilien osalta, joiden korko nostettiin 2 prosenttiin. Aikaisemmin niille ei maksettu korkoa.

Samoin helmikuun alusta muutettiin pankkien keskuspankkirahoituksen säätelyjärjestelmää ja rahoituksen ehtoja. Liikepankkien peruskorkoisten keskuspankkiluottoikiintiöiden yhteismäärä korotettiin 200 milj. markasta 1 000 milj. markkaan. Kiintiöt määriteltiin edelleen kuukausikeskiarvoina ja liikepankin päivittäinen shekkituliluotto sai olla enintään 1.3 kertaa kiintiön suuruinen. Aikaisemmin vastaava kerroin oli 2.5. Samassa yhteydessä poistettiin liikepankkien päiväluotto-oikeuksien ehdottomat ylärajat ja mahdollisuus tehdä obligatioiden termiinkauppoja. Tilalle tuli järjestely, jonka mukaan Suomen Pankki perii tietyt rajat ylittävistä päiväluotosta asteittain nouse-

¹ Liikepankkien keskuspankkirahoitukseen laskeaan pankkikohtaisiin kiintiöihin perustuva keskuspankkiluotto ja liikepankkien päiväluotot vähennettyinä liikepankkien päivätalletuksilla sekä liikepankkien kanssa tehdyt obligatioiden termiinkaupat (viimeksi mainitut lakkautettiin 1.2. lukien).

vaa lisäkorkoa. Päiväluottojen lisäkorottomat käyttöoikeudet asetettiin viisi kertaa peruskorkeiden kiintiöiden suuruisiksi. Tämän ylittävää päiväluotosta veloitettiin 4 prosentin lisäkorko. Mikäli päiväluotto kuitenkin ylitti kiintiön kahdeksankertaisen määrän, perittiin ylittävistä osasta 8 prosentin lisäkorko. Kiintiöiden tavoin myös päiväluottorajat määriteltiin kuukausikeskiarvoina (ks. myös s. 23—24). Uudistuksen johdosta järjestelmä myös yksinkertaistui teknisesti, sillä pankkien keskuspankkirahoitus tapahtuu tämän jälkeen kokonaisuudessaan tililuottoina.

Helmikuussa Suomen Pankki korotti kassavarantopimukseen perustuvan pankkien talletusvelvollisuuden 3.2 prosentista 3.4 prosenttiin helmikuun lopun ottolainauskannasta. Maaliskuussa kassavarantovelvoite korotettiin 3.6 prosenttiin ja huhtikuussa 3.8 prosenttiin.

Helmikuun lopulla Suomen Pankki kehotti rahalaitoksia suhtautumaan erittäin pidättyvästi rahoituksen myöntämiseen uusien sahojen perustamiseen ja sahojen laajennusinvestointeihin, koska markkinatilanne uhkasi synnyttää alueellista puun liikakysyntää ja vaaransi hintasuositussopimuksen noudattamisen.

Maaliskuun lopulla tarkistettiin rahalaitoksille vuoden 1979 marraskuussa annettuja luottopoliittisia ohjeita. Uusissa ohjeissa painotettiin meneillään olevan suhdannousun osoittautuneen arvioitua voimakkaammaksi ja kestoltaan odotettua pidemmäksi. Kysyntäpaineesta johtuvien kustannus- ja hintaliukumien vaaran todettiin selvästi kasvaneen. Inflaation hillintä ja vaihtotaseen vajauksen pysyttäminen kohtuullisena edellyttivät kotimaisen kysynnän nousun tuntuvaa rajoittamista, minkä vuoksi katsottiin välttämättömäksi, että rahalaitokset hidastavat luotonantonsa kasvua.

Kesäkuun alusta keskuspankkiluoton peruskorkeiden kiintiöiden yhteismäärää alennettiin 100 milj. markkaa 900 milj. markkaan. Päiväluottojen lisäkorottomat käyttöoikeudet,

jotka olivat viisi kertaa kiintiön suuruiset, alenivat siten yhteismäärältään 500 milj. markkaa. Päiväluottojen lisäkorkoasteikkoa kiristettiin samalla siten, että kiintiön kahdeksankertaisen määrän ylittävistä päiväluotosta perittävä lisäkorko korotettiin 8 prosentista 10 prosenttiin. Lisäksi Suomen Pankki ilmoitti tiukentavansa valikoivasti kotimaisten toimitusten rahoitusluottojen myöntämistä.

Valtioneuvoston 1.6. voimaan tulleen päätöksen mukaan sahatavarasta alettiin kantaa vientitalletusta 4 % ja paperimassasta 3 % tuotteen vientihinnasta. Vientitalletusten kantoajaksi määrättiin 12 kuukautta. Kesäkuussa pankkivaltuusmiehet päättivät maksaa vientitalletuksille 3 prosenttiyksikköä kulloistakin peruskorkoa alemman vuotuisen koron, kuitenkin vähintään vientitalletuslain edellyttämän 5 prosentin koron.

Elokuun alusta lukien alennettiin liikepankkien peruskorkeiden keskuspankkiluottokiintiöiden yhteismäärä 900 milj. markasta 700 milj. markkaan. Samalla tiukennettiin päiväluottojen lisäkorkoasteikkoa siten, että lisäkorkoa ryhdyttiin veloittamaan päiväluotosta, joka ylitti kiintiön nelinkertaisen määrän. 10 prosentin lisäkorkoa alettiin periä, kun päiväluotto ylitti kiintiön seitsenkertaisen määrän aikaisemman kahdeksankertaisen sijasta. Kassavarantovelvoite korotettiin samassa yhteydessä 4.2 prosenttiin pankkien heinäkuun lopun ottolainauskannasta.

Lokakuun alusta lukien keskuspankkirahoituksen ehtoja tarkistettiin rahoitusmarkkinoiden kausivaihtelujen tasoittamiseksi. Päiväluottojen lisäkorkoasteikkoa muutettiin siten, että 4 prosentin lisäkoron raja nostettiin kunkin pankin kiintiön nelinkertaisesta viisinkertaiseen ja 10 prosentin lisäkoron raja seitsenkertaisesta kahdeksankertaiseen määrään. Oheisissa asetelmassa ovat kertomusvuoden aikana sovelletut keskuspankkiluottokiintiöt ja päiväluottojen pankkikohtaiset käyttöoikeudet.

Liikepankkien keskuspankkiluottokiintiöt vuonna 1980, milj. mk

	1. 7. 1979— 31. 1. 1980	1. 2. 1980— 31. 5. 1980	1. 6. 1980— 31. 7. 1980	1. 8. 1980— 30. 11. 1980	1. 12. 1980— 31. 12. 1980
HOP	11.0	55.0	49.5	38.5	33.0
KOP	49.4	247.0	222.3	172.9	148.2
OKO	41.8	209.0	188.1	146.3	125.4
SKOP	51.0	255.0	229.5	178.5	153.0
SYP	45.4	227.0	204.3	158.9	136.2
ÅAB	1.4	7.0	6.3	4.9	4.2
Yhteensä	200.0	1 000.0	900.0	700.0	600.0

Liikepankkien päiväluottojen käyttöoikeus vuonna 1980, milj. mk

	1. 1. 1980— 31. 1. 1980	1. 2. 1980— 31. 5. 1980	1. 6. 1980— 31. 7. 1980	1. 8. 1980— 30. 9. 1980	1. 10. 1980— 30. 11. 1980	1. 12. 1980— 31. 12. 1980
HOP	330.0	275.0	247.5	154.0	192.5	165.0
KOP	1 482.0	1 235.0	1 111.5	691.6	864.5	741.0
OKO	1 254.0	1 045.0	940.5	585.2	731.5	627.0
SKOP	1 530.0	1 275.0	1 147.5	714.0	892.5	765.0
SYP	1 362.0	1 135.0	1 021.5	635.6	794.5	681.0
ÅAB	42.0	35.0	31.5	19.6	24.5	21.0
Lisäkoroton käyttöoikeus, yhteensä	6 000.0 ¹	5 000.0	4 500.0	2 800.0	3 500.0	3 000.0
Käyttöoikeus 4 prosentin lisäkorolla, yhteensä	—	3 000.0	2 700.0	2 100.0	2 100.0	1 800.0
8 tai 10 prosentin lisäkoron alkamisraja ² ...	—	8 000.0	7 200.0	4 900.0	5 600.0	4 800.0

¹ Päiväluoton enimmäismäärä. Tämän ylittävä rahoitus edellytti obligaatioiden termiinkauppoja.

² Lisäkorko oli 8 % 1.2.—31.5.1980 ja 10 % 1.6.1980 lähtien.

Valtioneuvosto päätti ryhtyä kantamaan investointiveroa eräistä talonrakennustöistä marraskuun 3. päivästä lukien. Suomen Pankki ilmoitti lokakuussa rahalaitoksille edellyttävänsä, etteivät nämä myötävaikuttaisi sellaisten rakennushankkeiden rahoittamiseen, jotka kuuluvat voimaan tulevan investointiveron piiriin.

Lokakuussa Suomen Pankki päätti myöntää rahalaitoksille korotonta käteisvaraluottoa niiden hallussa olevien kassavarojen rahoittamiseksi, jotta voitaisiin vähentää tarpeetonta käteisrahan käsittelyä ja kuljetusta (ks. s. 25—26).

Marraskuussa rahalaitoksille annettiin uudet luottopoliittiset ohjeet. Keskuspankkipolitiikan keskeiseksi lähiajan tavoitteeksi nähtiin inflaation hillintä ja vaihtotasevajauksen rajoittaminen. Vuonna 1981 rahalaitosten edellytettiin tähtäävän siihen, ettei keskuspankkirahoituksen käyttö lisäänty. Tämän katsottiin vaativan rahalaitoksilta toistaiseksi kaikilta osin luottopyyntöjen tiukkaa karsintaa. Edellytettiin, että uusia luottoja myönnettäisiin lähinnä kannattavien tuotannoninvestointien rahoitukseen. Lisäksi todettiin, että rahapolitiikan linjaa joudutaan tiukentamaan, ellei talouden tasapainotomuusien torjunnassa saada riittävää tukea talouspolitiikan muilta lohkoilta.

Vuoden lopulla tarkistettiin jälleen keskuspankkirahoituksen ehtoja rahamarkkinoiden tilapäisen kevenemisen ehkäisemiseksi. Liikepankkien peruskorkeiden keskuspankkiluottokiintiöiden yhteismäärä alennettiin joulukuun

alusta lukien 700 milj. markasta 600 milj. markkaan, mikä vähensi lisäkorottoman päiväluoton käyttöoikeuden yhteismäärää 500 milj. markkaa. Samassa yhteydessä korotettiin kassavarantovelvoite 4.6 prosenttiin marraskuun lopun ottolainauskannasta.

Pankkivaltuusmiehet jatkoivat marraskuussa johtokunnan oikeutta hyvittää päiväluottojen ja toisaalta veloittaa päiväluottoista vuotuisia korkoa siten, että kyseinen korko on 1.1.1981 lukien enintään 15 prosenttiyksikköä kulloistakin peruskorkoa korkeampi. Päiväluottoista on veloitettava vähintään peruskorko. Aikaisemmasta poiketen päätös ei ollut määrääkainen vaan on voimassa toistaiseksi.

Joulukuussa Suomen Pankki päätti alentaa kausivaihteluiden vuoksi liikepankkien keskuspankkiluoton kiintiötä tammikuun 1981 ajaksi 10 %. Päiväluottoihin sovelletut lisäkorkorajat alenivat vastaavasti.

Koko keskuspankkirahoituksesta liikepankit maksoivat vuonna 1980 nettomääräisesti keskimäärin 12.4 prosentin koron.¹ Vastaava korko vuonna 1979 oli 9.0 %. Keskuspankkirahoituksen keskimääräisen koron ja peruskoron välinen ero kasvoi edellisen vuoden 1.4 prosenttiyksiköstä 3.2 prosenttiyksikköön vuonna 1980.

¹ Keskuspankkirahoituksen keskimääräistä korkoa laskettaessa otetaan keskuspankkiluotosta maksetun koron ohella huomioon päiväluottomarkkinoiden käytön liikepankeille aiheuttamat nettokustannukset ja obligaatioiden termiinkauppojen kurssierot.

Päiväluottokorko oli tammikuussa keskimäärin lähes 13 %. Helmikuun alusta lukien päiväluottokoron luoone muuttui keskuspankkirahoitusjärjestelmän uudistuksen myötä, kun korko ei enää päiväluottojen lisäkorkojen takia kuvannut marginaalirahoituksen hintaa. Helmikuussa päiväluottokorko laski keskimäärin 11 prosenttiin, josta se kevään aikana nousi 12,5 prosenttiin. Tällä tasolla se pidettiin loppuvuoden ajan. Suomen Pankilla oli sijoituksia päiväluottomarkkinoilla koko vuoden ajan. Päiväluottojen kysyntä oli vuoden aikana keskimäärin 4 181 milj. markkaa ja päivätalletusten tarjonta 868 milj. markkaa. Päiväluottokorko oli keskimäärin 12,4 % ja luoton käyttäjien maksama korko korontasauksen jälkeen ilman lisäkorkoja keskimäärin 12,1 %.

Kassavarantovelvoite korotettiin vuoden aikana edellä selostetulla tavalla asteittain 3,2 prosentista 4,6 prosenttiin ottolainauksesta. Marraskuun lopun ottolainauksen perusteella määrättyneitä kassavarantotalletuksia oli joulukuun lopussa 3 317 milj. markkaa. Niiden liikeyksen vuoden aikana oli 1 553 milj. markkaa.

Valtiolle myytyjä talletustodistuksia oli kertomusvuoden alussa liikkeessä 1 700 milj. markkaa. Kesällä talletustodistusten määrä oli korkeimmillaan yli 3 mrd. markkaa mutta väheni sen jälkeen ja oli vuoden lopussa 1 900 milj. markkaa.

Rahapolitiikkaan läheisesti liittyviä valtioneuvoston toimenpiteitä kertomusvuoden aikana olivat vientitalletusten ja investointiveron ohella investointivaruksia ja suhdannetalletuksia koskevat päätökset.

Huhtikuussa valtioneuvosto jatkoi kertomusvuoden loppuun erityislupaa, jonka perusteella investointivaraus saa olla enintään 70 % tilikauden voitosta. Lokakuussa valtioneuvosto päätti jatkaa kyseistä erityislupaa aina maaliskuun 1981 loppuun asti. Pankkivaltuusmiehet päättivät pidentää vastaavasti sitä aikaa, jolta tehdyille investointitalletuksille Suomen Pankki maksaa lain säätämää vähimmäiskorkoa korkeamman koron. Tämä on puolitoista prosenttiyksikköä Suomen Pankin peruskorkoa alempi.

Valtioneuvosto päätti kesäkuussa suhdannetalletusten perimisestä lokakuun alusta lukien. Suomen Pankkiin tehtäville yritysten suhdannetalletuksille maksetaan lainmukainen 3 prosentin vuotuinen korko. Suhdannetalletuksia kertyi vuoden loppuun mennessä 37 milj.

markkaa. Vientitalletusten määrä oli vuoden päättyessä 110 milj. markkaa.

Suomen Pankin huhtikuussa vuonna 1978 valtiolle myöntämää 700 milj. markan lainaa nostettiin tammikuussa 354 milj. markkaa. Lainaa kuoletettiin yhteensä 188 milj. markkaa ja sen määrä vuoden lopussa oli 512 milj. markkaa.

Erityisrahoitusjärjestelyt

Suomen Pankin pysyvien erityisrahoitusjärjestelyjen, kotimaisten toimitusten (KTR-luotot), uusvientiluottojen ja lyhytaikaisten vientiluottojen rahoituksen, ehtoja täsmennettiin eräiltä osin vuoden aikana. Lisäksi niiden korkoja nostettiin peruskoron korotusta vastaavasti. Järjestelyjen luottokanta oli vuoden lopussa yhteensä 3 087 milj. markkaa eli 40 % suurempi kuin vuotta aiemmin.

KTR-luotoilla rahoitetaan kotimaisen teollisuuden pääomatavaratoimituksia kotimaisille tilaajille. Rahoitusjärjestelyn tarkoituksena on toimitusluottojen osalta turvata suomalaisille yrityksille ulkomaisten valmistajien kanssa tasaveroiset kilpailuedellytykset kotimaan markkinoilla. Järjestelyyn osallistuvat Suomen Pankki, liikepankit ja Postipankki. KTR-luottojen korkoa nostettiin helmikuun alusta peruskorkoa vastaavasti 9 ¼ prosenttiin. Suomen Pankin osuus kauppahinnan luototettavasta osasta pidettiin edelleen 50 prosenttina.

Vilkkaana jatkuneen investointitoiminnan johdosta KTR-luottoja varattiin vuoden aikana 2 321 milj. markkaa eli suurin piirtein saman verran kuin edellisenä vuonna. Varauksista oli edelleen hallitseva osuus metsäteollisuuden koneilla, 56 %, ja aluksilla, 19 %. Vuoden päättyessä luotonvarauksia oli 2 421 milj. markkaa. KTR-luottoja nostettiin vuoden aikana yhteensä 1 869 milj. markkaa eli kaksi kertaa niin paljon kuin edellisenä vuonna. Vuoden lopussa Suomen Pankin rahoitusosuus KTR-luottokannasta oli 1 561 milj. markkaa.

Uusvientiluotoilla rahoitetaan pienen ja keskiuuren teollisuuden viennin kasvusta johtuvaa valmistuksenaikaisen käyttöpääoman lisätarvetta. Rahoittajapankin uusvientiluotosta perimä korko nousi helmikuun alusta 8 ½ prosenttiin. Uusvientiluottojen luottokanta kasvoi vuoden aikana 44 % ja oli vuoden päättyessä 449 milj. markkaa. Tekstiili-, vaatetus- sekä nahkateollisuuden osuus luottokannasta oli 32

%, metalli- ja konepajateollisuuden 27 % ja turkistarhauksen 11 %. Vuoden päättyessä uusvientiluottoasiakkaiden lukumäärä oli 1 883, joista turkistarhaajia oli 1 210.

Lyhytaikaisten vientiluottojen rahoitusjärjestely on tarkoitettu vaihdettavina valuuttoina maksettavan viennin yhteydessä ulkomaiselle ostajalle myönnetyn, enintään 24 kuukauden vientiluoton rahoittamiseen. Rahoituksesta yrityksiltä perittäviä korkoja nostettiin helmikuun alusta yleisen koronkorotuksen yhteydessä 8 ½ prosenttiin enintään 12 kuukauden vientitoimituksissa ja 9 prosenttiin yli 12 kuukauden vientitoimituksissa.

Lyhytaikaisten vientiluottojen rahoitusjärjestelyn luottokanta factoring-yhtiöille myönnettävä rahoitus mukaan luettuna kasvoi vuoden aikana 15 % ja oli vuoden lopussa 1 078 milj. markkaa. Luottokannan kasvu ajoittui vuoden jälkipuoliskolle, jolloin kotimaisen ja ulkomaisen rahoituksen korkoero uudelleen tuntuvasti suureni. Vuoden lopussa koko luottokannasta oli metallituote- ja konepajateollisuuden osuus 44 %, tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden 14 % sekä metalliteollisuuden 12 %. Rahoitusta käytti vuoden lopussa 697 yritystä.

Suomen Pankin valuuttapolitiikka

Kehitys kansainvälisillä valuutta- ja rahoitusmarkkinoilla

Kansainväliset valuutta- ja rahoitusmarkkinat olivat vuonna 1980 edellisten vuosien tapaan epävakaat. Epävarmuus aiheutui ennen kaikkea dollarin korkotason nopeista ja suurista muutoksista. Ne taas johtuivat pääasiassa Yhdysvalloissa omaksutusta uudesta rahapolitiikan toimintalinjasta.

Vuoden alkaessa amerikkalaisten pankkien parhailta asiakkailtaan perimä lyhytaikainen antolainauskorko eli ns. prime rate oli 15 %. Huhtikuuhun mennessä korko oli noussut jo 20 prosenttiin. Tämän jälkeen korot laskivat nopeasti ja kesällä tämä peruskorko oli alimmillaan 10 ¾ %. Toisella vuosipuoliskolla korkotaso alkoi uudestaan nousta ja joulukuussa peruskorko saavutti uuden huipun 21 ½ %. Euromarkkinoilla dollarin talletuskorko seurasi tätä kehitystä suhteellisen kiinteästi.

Dollarin ja muiden valuuttojen korkoerot vaihtelivat huomattavasti. Korkoerojen muu-

tokset ovat lähes koko vuoden vaikuttaneet hallitsevasti valuuttakurssien muutoksiin. Muilla tekijöillä, kuten inflaation ja kauppataseen kehityksellä, oli selvästi pienempi vaikutus kuin aikaisempina vuosina, mikä näkyi mm. Englannin punnan arvon nousuna. Vaikka Englannin inflaatiokehitys oli nopeaa, punta vahvistui vuoden aikana dollariin nähden 7 %. Puntaa tukivat keskimäärin korkean korkotason lisäksi myös Englannin kasvaneet öljytulot.

Muista tärkeistä valuutoista Saksan markka heikkeni 13 % dollariin nähden huolimatta maan suhteellisen alhaisesta inflaatiosta. Tämä johtui markan ja dollarin huomattavasta korkoerosta sekä Saksan liittotasavallan vaihtotaseen alijäämän suuresta kasvusta. Euroopan talousyhteisön valuuttajärjestelmässä Saksan markka oli ajoittain aivan alarajansa tuntumassa ja keskuspankki joutui tukemaan sen arvoa. Saksan markan kehitystä noudatteleva Sveitsin frangi heikkeni dollariin nähden 11 %.

Japanin jeni vahvistui dollariin nähden eniten eli 15 %. Edellisenä vuonna se oli heikentynyt peräti 20 %. Jenin arvoa nostivat Japanin inflaation tuntuva hidastuminen ja kauppataseen vahvistuminen. Myös öljyntuottajamaiden huomattavat sijoitukset Japanin markkinoille tukivat jenin kurssia.

Kullan hinnan vuonna 1979 alkanut voimakas spekulatiivinen nousu taittui vuoden 1980 alussa. Tammikuussa kullan hinta oli vielä 840 dollaria unssilta, mutta se aleni vuoden loppuun mennessä 588 dollariin unssilta.

Dollarikorkojen suuresta vaihtelusta huolimatta julkistettujen lainojen määrä kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla oli lähes yhtä suuri kuin vuotta aiemmin eli noin 120 mrd. dollaria. Lainojen todellinen määrä oli vieläkin suurempi, sillä kertomusvuonna kahdenväliset rahoitusjärjestelyt lisääntyivät.

Korkeat korot ja niiden vaihtelut vähensivät lainanottoa euroluottomarkkinoilla. Julkistettujen euroluottojen kokonaismäärä jäi noin 78 mrd. dollariin eli 6 % edellisvuoden määrää pienemmäksi. Öljyä tuovien kehitysmaiden korkea velkaantumistaso alkoi rajoittaa niiden lainanottoa euromarkkinoilla. Teollisuusmaiden lainanotto sitä vastoin kasvoi.

Markkinatilanteen vaihteluista huolimatta ulkomaiset obligaatioemissiot kasvoivat hieman edellisvuotisista, yhteensä noin 42 mrd. dollariin. Tästä määrästä kansainvälisten eli euro-obligaatioiden osuus oli edelleen suurin eli noin 24 mrd. dollaria. Vaihtuvakorkoiset dol-

lariobligaatit kasvoivat euromarkkinoilla nopeimmin. Sveitsin, Saksan ja Japanin obligaatiomarkkinat säilyivät edelleen merkittävinä pääoman lähteinä ja ulkomaisten emissioiden yhteismäärä näillä markkinoilla oli likimain yhtä suuri kuin edellisenäkin vuonna.

Valuuttakurssipolitiikka ja kotimaiset valuuttamarkkinat

Kotimaiset valuuttamarkkinat olivat vuoden 1980 aikana varsin rauhalliset ja Suomen Pankin vaihdettavan valuuttavarannon muutokset pieniä ulkomaisista häiriötekijöistä huolimatta. Vaihdettava varanto oli pienimmillään tammikuussa 7 153 milj. markkaa ja suurimmillaan heinäkuussa 8 065 milj. markkaa.

Kotimaisten valuutta- ja rahamarkkinoiden kehitystä häiritseviä odotustekijöitä lievennettiin luomalla valuuttaindeksille yhtä suuri liikumatila kumpaankin suuntaan. Tammikuun 30. päivänä valtioneuvosto päätti Suomen Pankin esityksestä alentaa valuuttaindeksin vaihtelun rajoja noin 2 %. Valuuttaindeksin uusiksi rajoiksi tulivat 112.0 ja 119.0. Tätä ennen ne olivat olleet 114.0 ja 121.0. Valuuttaindeksiluku pidettiin kuitenkin muuttumattomana pisteluvussa 115.4.

Tuonti- ja vientihintojen jatkuvan, nopean nousun aiheuttamien kotimaisten inflatiopaineiden hillitsemiseksi Suomen Pankin johtokunta päätti alentaa maaliskuun 25. päivänä valuuttaindeksilukua pisteluvusta 115.4 pistelukuun 113.1, jossa indeksin kuukausikeskiarvo oli edelleen vuoden 1980 lopussa.

Valuuttaindeksiluvun kuukausikeskiarvot vuonna 1980

(1974 = 100)

tammikuu ...	115.4	heinäkuu	113.1
helmikuu	115.4	elokuu	113.1
maaliskuu ...	115.0	syyskuu	113.1
huhtikuu ...	113.1	lokakuu	113.1
toukokuu ...	113.1	marraskuu ...	113.1
kesäkuu	113.1	joulukuu	113.1

Vuoden aikana eri valuuttojen markkakurssit vaihtelivat kansainvälisen kurssirakenteen muutoksia myötäillen huomattavasti. Valuutta-

indeksillä ilmaistu markan ulkoinen arvo vahvistui 2 %. Dollarin markkakurssi nousi 3.5 % ja Englannin punnan 11.1 %. Ruotsin kruunu sitä vastoin heikkeni vuoden aikana markkaan nähden 1.9 %, Saksan markka 8.7 % ja Neuvostoliiton rupla 1.3 %.

Valuuttojen termiinimarkkinat olivat vuoden alkukuukausina rauhalliset. Suomen Pankin noteeraamat dollarin termiinikurssit perustuivat koti- ja ulkomaisten korkojen eroon eli ns. korkopariteettiin.

Huhtikuun 1. päivänä Suomen Pankki vetäytyi vaihdettavien valuuttojen termiinimarkkinoilta eikä enää noteerannut valuuttapankkeja varten dollarille termiinikursseja. Tämän jälkeen pankin voimassa olevien dollarimääräisten termiinisopimusten saldot alenivat vähitellen vuoden aikana. Samalla tulivat voimaan Suomen Pankin antamat uudet termiinimarkkinointa koskevat ohjeet. Näiden tarkoituksena oli muuttaa vaihdettavien valuuttojen termiinimarkkinat sellaisiksi, että ne normaalioloissa ovat valuuttapankkien hoidettavina. Termiinimarkkinat toimivat tämän jälkeen teollisuusmaissa yleisesti noudatetun käytännön mukaisesti. Samassa yhteydessä pankeille annettiin ohjeet suurimmista sallittavista avoimista valuuttapositioista sekä termiinimarkkinoita ja avoimia positioita koskevasta raportoinnista Suomen Pankille. Termiinimarkkinoiden toiminnan varmistamiseksi pankeille annettiin samalla lupa ulkomaisten luottojen ottoon termiiniosioihinsa liittyvien riskien katteeksi.

Termiinimarkkinat ovat toimineet vuoden aikana tyydyttävästi huolimatta dollarin koron voimakkaista vaihteluista. Pankkien noteeraamat termiinikurssit perustuvat ensisijaisesti mainittuun korkopariteettiin, joten dollarin termiinikurssit ovat vaihdelleet suuresti.

Suomen Pankki kattaa edelleen pankkien ja niiden asiakkaiden välisiä rupla- ja clearing-dollarimääräisiä termiinisopimuksia, sillä pankeilla ei ole muita mahdollisuuksia kattaa näistä sopimuksista syntyviä valuuttariskejä. Suomen Pankilla oli vuoden lopussa ruplamääräisiä termiinisaatavia 102 milj. ruplaa eli 96 milj. ruplaa edellisvuotisista enemmän. Ruplamääräiset termiinivelat olivat 15 milj. ruplaa eli 1.5 milj. ruplaa suuremmat kuin edellisen vuoden lopussa.

Suomen Pankin vaihdettava valuuttavaranto kasvoi kertomusvuonna 1 357 milj. markkaa ja oli vuoden päättyessä 7 798 milj. markkaa. Varannon lisäys johtui pääasiassa siitä, että vaih-

Valuuttojen myyntikurssit vuosien 1979 ja 1980 lopussa, mk

Valuuttalaji	31. 12. 1979	31. 12. 1980
New York	USD ¹ 3.720	3.849
Montreal	CAD ¹ 3.178	3.240
Lontoo	GBP ¹ 8.294	9.216
Dublin	IEP ¹ 7.998	7.350
Tukholma	SEK 89.90	88.20
Oslo	NOK 75.50	74.75
Kööpenhamina	DKK 70.00	64.60
Frankfurt a.M.	DEM 215.50	196.70
Amsterdam	NLG 195.40	180.40
Bryssel	BEC ² 13.330	12.290
	BEL ³ 12.850	12.260
Zürich	CHF 233.00	217.90
Pariisi	FRF 92.90	85.45
Rooma	ITL 0.465	0.420
Wien	ATS 30.00	27.75
Lissabon	PTE 7.60	7.45
Madrid	ESP 5.65	4.88
Tokio	JPY 1.563	1.898
Reykjavik	ISK 0.96	0.66
Moskova, clearing	SUR ¹ 5.774	5.701

¹ Yhdeltä yksiköltä, muut 100 yksiköltä.

² Kaupallinen kurssi.

³ Ei-kaupallinen kurssi.

dettavat valuuttasaamiset kasvoivat 863 milj. markkaa 3 841 milj. markkaan. Tammikuun 1. päivästä 1980 lähtien varantoon luetut ulkomaiset joukkovelkakirjat lisääntyivät 376 milj. markkaa ja olivat vuoden lopussa 2 125 milj. markkaa. Suomen Pankin sidottu varanto supistui kertomusvuoden aikana 79 milj. markkaa.

Vuosina 1975 ja 1976 Kansainväliseltä valuuttarahastolta nostettuja öljyluottoja ei kertomusvuonna lyhennetty. Niitä oli vuoden lopussa käytössä 325 milj. markkaa.

Vuoden 1980 päättyessä Suomen Pankilla oli ulkomaisten pankkien kanssa valmiiksi neuvoteltuja, valuuttavarannon tukemiseen tarvittaessa käytettävissä olevia luottovarauksia yhteensä 1 350 milj. Yhdysvaltain dollaria. Kertomusvuoden lopussa luottovarauksia ei ollut käytössä.

Pitkäaikaiset pääomanliikkeet ja ulkomainen velka

Pitkäaikaisen pääoman tuonti jäi vuonna

1980 huomattavasti ennakoitua pienemmäksi. Yritykset toivat pitkäaikaista pääomaa suhteellisen vähän investointiensa huomattavasta kasvusta huolimatta. Investointien rahoittamista ulkomaisella luotolla vähensivät kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla vuoden ensimmäisellä puoliskolla ja syksyllä vallinneet korkeat korot sekä nopeasti vaihdelleet valuuttakurssi-odotukset. Lisäksi pääomantuontitarvetta vähensivät korkeasuhdanteen aikana parantunut yritysten tulo-rahoitus ja syksyyn saakka liikkumavaraa tarjonneet kotimaiset rahoitusmarkkinat. Kesäkuukausia lukuun ottamatta kotimaisen rahoituksen kustannukset olivat lisäksi ulkomaisia edullisemmat. Pitkäaikaisen pääoman tuonnilla rahoitettiin ensisijaisesti metsä- ja metalliteollisuuden uusinta- ja laajennusinvestointeja. Valtion pääomantuonti ajoittui lähes kokonaan vuoden ensimmäiselle neljännekselle. Valtio toi ulkomaista pääomaa jonkin verran vähemmän kuin edellisenä vuonna eli nettomääräisesti 1,6 mrd. markkaa.

Suomen ulkomainen velka vuosien 1977—1980 lopussa, milj. mk

	1977	1978	1979	1980
Pitkäaikainen bruttovelka ¹	30 356	35 444	35 371	36 522
Pitkäaikainen bruttosaatava ¹	4 615	5 784	6 696	7 729
Pitkäaikainen nettovelka	25 741	29 660	28 675	28 793
Lyhytaikainen bruttovelka	16 000	15 159	19 489	31 430 ²
Lyhytaikainen bruttosaatava	14 617	19 332	23 538	30 430 ²
Lyhytaikainen nettovelka (+)/nettosaatava (—)	+1 383	—4 173	—4 049	+1 000 ²
Koko ulkomainen nettovelka	27 124	25 487	24 626	29 793 ²
— % BKT:sta markkinahintaan	21.3	18.2	15.3	15.9 ²

¹ Pitkäaikaisen velan ja saatavan saldot on laskettu saldopäivämäärän kurssin mukaan.

² Ennakkotieto.

Suomen ulkomainen nettovelka kasvoi ennakkotietojen mukaan kertomusvuoden aikana 5.2 mrd. markkaa ja oli vuoden lopussa 29.8 mrd. markkaa. Pitkäaikainen ulkomainen nettovelka kasvoi 0.2 mrd. markkaa, joten pääosa, 5.0 mrd. markkaa, oli lyhytaikaisen nettovelan kasvua. Tähän vaikutti kauppataseen heikkenemiseen liittyvä yritysten kauppaluottovelan kasvu. Ulkomaisen nettovelan osuus markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta nousi 0.6 prosenttiyksikköä ja oli vuoden lopussa 15.9 %. Suomen luottokelpoisuus kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla säilyi hyvänä.

Suomen pitkäaikainen ulkomainen bruttovelka oli kertomusvuoden lopussa 36.5 mrd. markkaa. Nostot olivat 1.2 mrd. markkaa kuuletuksia suuremmat. Velasta oli vuoden lopussa Yhdysvaltain dollareina 44 %, Sveitsin frangeina 12 % ja Saksan markkoina 11 %. Loppuosa velasta jakaantui noin 20 valuutan kesken.

Pitkäaikaista ulkomaista pääomaa nostettiin noin viidennes vähemmän kuin edellisellä vuonna eli 5.5 mrd. markkaa, josta suomalaiset obligatioemissiot ulkomailla olivat 1.5 mrd. markkaa. Ulkomailta nostettiin kertomusvuonna seuraavat 7 suomalaista obligatiolainaa:

Suomen valtio	150 milj. DEM ¹
Suomen valtio	75 milj. NLG
Suomen valtio	20 mrd. JPY
Suomen valtio	15 mrd. JPY
Suomen Vientiluotto Oy ..	50 milj. USD
Suomen valtio	80 milj. CHF
Suomen Teollisuuspankki Oy	50 milj. DEM

¹ Laskettu liikkeeseen joulukuussa 1979.

Pitkäaikaisia tuontiluottoja nostettiin 0.5 mrd. markkaa eli saman verran kuin edellisellä vuonna.

Pitkäaikaista bruttovelkaa kuuletettiin kertomusvuonna noin viidennes vähemmän kuin edellisvuonna eli 4.3 mrd. markkaa. Korkean kansainvälisen korkotason johdosta velan korkomenot lisääntyivät 6 % 3.2 mrd. markkaan. Rahoituslainojen painotettu keskikorko nousi kertomusvuoden aikana 9.2 prosentista 9.6 prosenttiin.

Ulkomaisten yritysten suorat nettosijoitukset Suomeen olivat 104 milj. markkaa eli saman verran kuin edellisellä vuonna. Suomeen tehtyjen suorien nettosijoitusten yhteenlaskettu arvo oli vuoden 1980 päättyessä 2.1 mrd. markkaa. Tällöin Suomessa toimi 926 sellaista yritystä, joissa ulkomaisen omistuksen osuus oli yli 20 %.

Suomen pitkäaikainen ulkomainen bruttosaatava kasvoi 15 % ja oli kertomusvuoden lopussa 7.7 mrd. markkaa. Suurimpana eränä, 3.9 mrd. markkaa, saatavakannasta olivat vientiluotot, joiden nettolisäys oli 0.4 mrd. markkaa. Rahoituslainasaatavat pysyivät lähes ennallaan 0.3 mrd. markkana. Kehitysluottosaatavat vähenivät edelleen. Kertomusvuoden aikana niitä muutettiin lahja-avuksi 49 milj. markkaa, joten kehitysluottojen kanta vuoden päättyessä oli 55 milj. markkaa.

Suomalaisten yritysten suorat nettosijoitukset ulkomaille olivat kertomusvuoden aikana 481 milj. markkaa, joka oli lähes yhtä paljon kuin edellisellä vuotena. Kertomusvuoden päättyessä ulkomaille tehtyjen suorien nettosijoitusten yhteenlaskettu arvo oli 2.8 mrd. markkaa.

Tällöin ulkomailla oli 1 052 sellaista yritystä, joissa suomalaisen omistuksen osuus oli yli 20 %.

Lyhytaikaiset pääomanliikkeet

Vuoden alkukuukausina lyhytaikaisen pääoman tuonti oli vähäistä. Kauppaluottojen nettosaatava lisääntyi kesään saakka, lähinnä koska kansainvälinen korkotaso oli varsin korkea. Lyhytaikaista pääomaa tuotiin kauppaluottoina noin 1.6 mrd. markkaa. Pankkien kautta lähinnä ulkomaankaupan rahoitukseen tarkoitettu lyhytaikaisen pääoman tuonti kasvoi toukokuusta alkaen, kunnes dollarikorkojen uusi nousu loppuvuodesta jälleen vaimensi pääomantuontihalukkuutta. Koko vuoden aikana valuuttapankkien ulkomainen nettovelka lisääntyi noin 4 mrd. markkaa.

Valuuttantarkkailuun liittyvät toimenpiteet

Ulkomaankaupan maksuliikenteen jälkiseurannan tehostamiseksi otettiin huhtikuun 1. päivänä 1980 käyttöön ulkomaankaupan yhtenäistetty tietojärjestelmä. Järjestelmän käyttöönoton edellyttämät muutokset valuuttamääräyksissä tulivat voimaan samanaikaisesti.

Lokakuussa Suomen Pankki päätti laajentaa valuuttapankeille myönnettyä oikeutta myydä valuuttaa lähinnä tiettyjen juoksevien maksujen suorittamiseksi. Joulukuussa Suomen Pankki asetti pankeille kiintiöt, joiden puitteissa ne voivat ottaa ulkomaisilta pankeilta luottoja käytettäväksi luotonantoon tuojille tuonnin maksamiseksi käteisellä. Toimenpiteen tavoitteena oli kotimaisen rahapolitiikan tukeminen ja samalla myös pankkien kautta tapahtuvan lyhytaikaisen pääoman tuonnin aiempaa tehokkaampi valvonta. Molemmat päätökset tulivat voimaan vuoden 1981 alusta.

Valuuttalain voimassaoloaikaa jatkettiin joulukuun 30. päivänä annetulla lailla vuoden 1985 loppuun.

Kahdenkeskiset maksujärjestelyt

Suomella oli vuoden 1980 päättyessä kahdenkeskiset maksusopimukset kahdeksan sosialistisen maan kanssa. Sopimusten mukaan oli tilivaluuttana Neuvostoliiton kanssa clearingrupla, Bulgarian, Romanian, Saksan demokraat-

tisen tasavallan ja Unkarin kanssa clearingdolari sekä Kiinan kansantasavallan kanssa clearingmarkka. Puolan ja Tšekkoslovakiassa jatkettiin maksujärjestelyä, jonka mukaisesti tilit pidettiin vapaasti vaihdettavina Yhdysvaltain dollareina.

Suomen ja Mongolian kansantasavallan kauppasopimuksen mukaan maiden väliset maksut hoidettiin Suomen Pankissa ja Mongolian keskuspankissa pidettävien tilien kautta vaihdettavina Yhdysvaltain dollareina.

Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma

Ulkomaat

Suomen Pankin vaihdettava valuuttavaranto kasvoi vuoden 1980 aikana 1 357 milj. markkaa 7 798 milj. markkaan. Varannon lisäys johtui pääasiassa siitä, että vaihdettavat valuuttasaamiset kasvoivat 863 milj. markkaa 3 841 milj. markkaan. Ulkomaiset joukkovelkakirjat, jotka kertomusvuoden alusta lähtien on luettu vaihdettavaan valuuttavarantoon, lisääntyivät 376 milj. markkaa ja niiden määrä oli vuoden lopussa 2 125 milj. markkaa. Vaihtotaseen alijäämän kasvusta ja kansainvälisten korkojen suurista vaihteluista huolimatta vaihdettava varanto pysyi vuoden aikana huomattavan vakana. Muista vaihdettavan varannon eristä kulta pysyi ennallaan 1 073 milj. markkana, varantosuosuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa kasvoi 155 milj. markkaa ja erityiset nosto-oikeudet vähenivät 33 milj. markkaa.

Sidotuilla valuuttatileillä oli vuoden lopussa nettovelkaa 757 milj. markkaa. Nettovelka kasvoi vuoden aikana 79 milj. markkaa. Sidotut valuuttasaamiset lisääntyivät 54 milj. markkaa 208 milj. markkaan ja sidotut valuuttavelat 133 milj. markkaa 965 milj. markkaan.

Suomen Pankin muut ulkomaiset saamiset, jotka käsittävät vain markkaosuuden Kansainvälisessä valuuttarahastossa, lisääntyivät 486 milj. markkaa 1 540 milj. markkaan. Tämä johtui Suomen jäsenosuuden korotuksesta Kansainvälisessä valuuttarahastossa. Suomen Pankin muut ulkomaiset velat kasvoivat 612 milj. markkaa 2 430 milj. markkaan. Näistä Kansainvälisen valuuttarahaston markkatilit lisääntyivät em. jäsenosuuskorotuksen johdosta 479 milj. markkaa 1 864 milj. markkaan ja osoitetut erityiset nosto-oikeudet nousivat 133 milj. markkaa 566 milj. markkaan lisäosoitusten vuoksi.

Ulkomaiset tilit
milj. mk

	31. 12. 1979	31. 12. 1980	Muutos
Kulta	1 073	1 073	—
Erietyiset nosto-oikeudet	430	397	— 33
Varanto-osuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	225	380	+ 155
Ulkomaiset joukkovelkakirjat	1 749	2 125	+ 376
Vaihdettavat valuutat	2 978	3 841	+ 863
Sidotut valuutat	154	208	+ 54
Kulta- ja valuuttasaamiset	6 609	8 024	+ 1 415
Markkaosuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	1 054	1 540	+ 486
Muut ulkomaiset saamiset	1 054	1 540	+ 486
<i>Ulkomaiset saamiset yhteensä</i>	<i>7 663</i>	<i>9 564</i>	<i>+ 1 901</i>
Vaihdettavat tilit	14	18	+ 4
Sidotut tilit	832	965	+ 133
Valuuttavelat	846	983	+ 137
Kansainvälisen valuuttarahaston markkatilit ..	1 385	1 864	+ 479
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	433	566	+ 133
Määräaikaiset velat	—	—	—
Muut ulkomaiset velat	1 818	2 430	+ 612
<i>Ulkomaiset velat yhteensä</i>	<i>2 664</i>	<i>3 413</i>	<i>+ 749</i>
<i>Ulkomaiset nettosaamiset</i>	<i>4 999</i>	<i>6 151</i>	<i>+ 1 152</i>

Suomen Pankin ulkomaiset nettosaamiset kasvoivat 1 152 milj. markkaa siten, että ulkomaiset saamiset lisääntyivät 1 901 milj. markkaa ja ulkomaiset velat 749 milj. markkaa. Vuoden lopussa ulkomaiset nettosaamiset olivat 6 151 milj. markkaa.

Rahoituslaitokset

Suomen Pankin nettosaamiset rahoituslaitoksilta lisääntyivät 116 milj. markkaa ja olivat 1 611 milj. markkaa vuoden lopussa. Liikepankkien keskuspankkirahoitus kasvoi 29 milj. markkaa 4 132 milj. markkaan. Keskuspankkirahoituksesta kiintiöiden alainen peruskorkoinen shekkitaliluotto kasvoi 225 milj. markkaa 458 milj. markkaan, kun taas päiväluotto supistui 196 milj. markkaa 3 674 milj. markkaan.

Suomen Pankin päiväluottomarkkinoilla oli vuoden lopussa päivätalletuksia 290 milj.

markkaa ja päiväluottoja 3 674 milj. markkaa. Päivätalletusten yhteismäärä oli 841 milj. markkaa ja päiväluottojen 196 milj. markkaa pienempi kuin vuoden 1979 lopussa. Päiväluottojen ja päivätalletusten välisen erotuksen, joka vuoden vaihteessa oli 3 384 milj. markkaa, Suomen Pankki kattoi omalla sijoituksellaan päiväluottomarkkinoille. Tämä oli 645 milj. markkaa suurempi kuin Suomen Pankin vastaava sijoitus edellisen vuoden lopussa.

Rahalaitosten kanssa vuonna 1979 solmitun kassavarantosopimuksen mukaisia kassavarantotalletuksia kerättiin lisää 1 553 milj. markkaa, ja vuoden lopussa kassavarantotalletusten kokonaismäärä oli 3 317 milj. markkaa. Näistä oli liikepankkien (pl. OKO ja SKOP) talletuksia 1 162 milj. markkaa, osuuspankkien (ml. OKO) talletuksia 767 milj. markkaa, säästöpankkien (ml. SKOP) talletuksia 981 milj. markkaa sekä Postipankin talletuksia 407 milj. markkaa. Rahoituslaitosten pääomantuontitalletukset, joita vuoden alussa oli 140 milj.

Rahoituslaitosten tilit
milj. mk

	31. 12. 1979	31. 12. 1980	Muutos
Pankkien shekkitilit	233	481	+ 248
Päiväluotot	3 870	3 674	— 196
Käteisvaraluotot	—	643	+ 643
Joukkovelkakirjat	408	527	+ 119
Muut	27	25	— 2
Saamiset rahoituslaitoksilta	4 538	5 350	+ 812
Pankkien shekkitilit	4	1	— 3
Päivätalletukset	1 131	290	— 841
Kassavarantotalletukset	1 764	3 317	+ 1 553
Pääomantuontitalletukset	140	108	— 32
Muut	4	23	+ 19
Velat rahoituslaitoksille	3 043	3 739	+ 696
<i>Nettosaamiset rahoituslaitoksilta</i>	<i>1 495</i>	<i>1 611</i>	<i>+ 116</i>

markkaa, supistuivat 32 milj. markkaa. Käteisvaraluottoa, jota pankeille ruvettiin myöntämään kertomusvuoden marraskuussa, oli vuoden lopussa 643 milj. markkaa. Suomen Pankin omistamat rahoituslaitosten joukkovelkakirjat lisääntyivät 119 milj. markkaa 527 milj. markkaan.

Saamisten ja velkojen lisäksi rahoituslaitoksilla on Suomen Pankille vastuuta, jotka ovat syntyneet erilaisten rahoitusjärjestelyjen yhteydessä. Suomen Pankin omistamia vekseleitä, joiden maksamisesta pankit ovat vastuussa, ovat vienti- ja uusvientivekselit. Suomen Pan-

kin taseessa nämä sisältyvät saamisiin yrityksiltä eränä "Viennin rahoitus". Vastuisiin kuuluvat myös pankkien antamat takaukset kotimaisten toimitusten rahoitusluottojen maksamisesta.

Julkinen sektori

Suomen Pankin saamiset julkiselta sektorilta kasvoivat 341 milj. markkaa 1 225 milj. markkaan. Suomen Pankin valtiolle vuonna 1978 myöntämästä 700 milj. markan velkakirjalai-

Julkisen sektorin tilit
milj. mk

	31. 12. 1979	31. 12. 1980	Muutos
Valtion velkakirjat	346	512	+ 166
Joukkovelkakirjat	145	288	+ 143
Valtion metallirahavastuu	372	403	+ 31
Muut	21	22	+ 1
Saamiset julkiselta sektorilta	884	1 225	+ 341
Shekkitilit	2	2	0
Suhdannerahastotalletukset	42	545	+ 503
Suhdannetalletukset	—	37	+ 37
Pääomantuontitalletukset	339	—	— 339
Muut	4	7	+ 3
Velat julkiselle sektorille	387	591	+ 204
<i>Nettosaamiset julkiselta sektorilta</i>	<i>497</i>	<i>634</i>	<i>+ 137</i>